

Koherenssi

SKIP301 Tekstianalyysi
23./24.2.10

Koherenssi

- Semanttinen ominaisuus
- Tekstin merkitysrakenteen yhtenäisyys, sidosteisuus
- Lauseen/ilmauksen proposition yhteys muiden tekstin lauseiden/ilmausten propositioniin (= lauseiden/ilmausten merkityssisältö)
- Syntyy erilaisista päättelyketjuista ja asioiden välisistä assosiaatioista

Koherenssin luomisen keinoja

- Sama tarkoite – erilainen kielellinen ilmaus
- Kielellinen osoitus siitä, että kyseessä on sama tarkoite, aika, paikka, ominaisuus, suhde

Äidinisä

Vähän ennen kuolemaansa **äidinisäni** selvisi vanhainkodin uuden väritelevisiön rikki airolla.

Hän haavoitti yhtä ihmistä, säikäytti muut suunniltaan ja aiheutti tulipalon. Sitten **hän** lähti pakoon.

Sillä **äidinisäni Otto Näs** halusi päättää elämänsä suuren tyyliin – pakomatalla ja poliisin etsimänä.

Hän ei suinkaan ollut ensimmäistä kertaa **etsintäkuulutettuna**. (Lars Sund: *Puodinpitäjän poika*)

Koherenssin luomisen keinoja

- Miten uudet asiat ja muutos tuodaan mukaan tekstiin?
- Uusia asioita, henkilöitä, tarkoituksia jne.
- Jo tunnetuille asioille uusia ominaisuuksia, suhteita jne.
- Uusilla asioilla pitäisi olla jokin yhteys jo "läsnäoleviin"
- Muutos pitäisi tapahtua suhteessa ennalta tiedettyyn asiaan

Vähän ennen kuolemaansa äidinisäni survasi vanhainkodin uuden väritelevisio rikki aiorolla.

Hän haavoitti yhtä ihmistä, säikäytti muut suunnitlaan ja aiheutti tulipalon. Sitten hän lähti pakoon.

Tästä syntyi tietenkin skandaali, joka jätti ruman tahrn hänen jälkimaineeseensa ja murskasi äitini toiveet juhlallisista ja arvokkaista hautajaisista Siklaxin kirkossa, johon kokoontuisivat suremaan suku täysilukuisena sekä liitetuttavat, politiikan ja hallinnon väkeä, muutama äidinisän vanha lentäjäystävä ja kenties itse liikenneministerikin – eteläpohjalainen ja äitini hyvä ystävä.

Informaatorakenne

- Topiikki – kommentti – rakenne
 - Topiikki – puheenaihe
- Informaation jakautuminen
 - Uusi ja vanha tieto
 - Teema-reema-rakenteen reaalistuminen tekstissä

Teemoista reemoiksi

--- Televisiohuoneeseen oli kuitenkin kokoontunut pieni joukko pirteimpiä vanhuksia sekä rouva Finne, joka oli tänä pyhänä yöpäävystysvuorossa; hän oli leiponut täytekekun ja koristanut sen kitsastelematta paksulla kermavaahdolla ja kesän ensimmäisillä mansikoilla. Rouva Finnen täytekkaku oli kokoon-tumisen yksi syy; toinen – ja tärkeämpi – oli se, että Ruotsin televisio lähetti uuden jakson Dallas-sarjaa.

Täsmälleen viittä vailla kymmenen kumpusi Dallasin tunnusmusiikki television stereokaiutti-mista.....

Koherenssin luomisen keinoja

- Asiantilojen rakenne
 - Kausaaliset suhteet
 - Agentin (toimijan) toiminta tietynä aikaperiodina
 - Paikan/tilan kuvaus tietynä ajankohtana
- Vain osaan eksplisiittinen viittaus
 - Viittaus pragmaattisesti relevantteihin asioihin
- Ilmausten järjestyksen suhde asiantilojen järjestykseen
 - Aika- tai syy-seuraus-järjestys = normaali järjestys
 - Ilmausjärjestys voi muuttua

Kun televisio oli seivästetty airolla...

Otto nauroi ääneen, kääntyi airoineen ympäri ja lakaisi kahvipöydän puhtaaksi. Kuppeja ja lautasia sinkoili joka suuntaan, täytekakku hypähti ilmaan ja päätyi Emil Oistin, Oton huonenaapurin syliin. Rouva Finne perääntyi kirkuen, kun aironlapa viuhahti hänen otsansa ohi vain muutaman sentin päästä.

Kirkuna äityi moniääniseksi. Otto hoilotti kuin hilpeä hambon tanssija. Television kaiuttimet räjisivät. Toosasta syöksähti liekkejä jotka tarttuivat läheiseen verhoon, kiitivät vikkelästi kuin sisiliskot päärmettä ylös, levisivät yli kankaan. Pistävä harmaa savu täytti huoneen.

Otto potkaisi kahvipöydän nurin.

Silloin palohälyttimen ulvonta leikkasi kimakan viillon savusta paksuun ilmaan.

Implisiittinen koherenssi

- Kaikkea ei sanota/kirjoiteta julki
- Silti ilmausten propositioiden välillä koherenssi
- Mitä voi / ei voi jättää sanomatta?

A: Piilarit.

B: Tosiaan.

Koherenssin luominen

- Kehykset
 - Kehys = asiakokonaisuus, joka rakennetaan tekstissä esim. aihepiiriin liittyvillä sanoilla, tyypillisillä aiheeseen liittyvillä toiminnoilla jne.
 - Kehyksen havaitseminen edellyttää usein myös kulttuurista tietämystä ja maailmantietoa
 - Henkilö, aika, paikka...
- Informaatiovirran kuljettaminen
- Topiikin muutokset niin, että kytkökset muuhun tekstiin säilyvät
- Odotuksenmukaiset tapahtumasarjat

”Äitini” -kehys

Tästä syntyi tietenkin skandaali, joka jätti ruman tahrn hänen jälkimaineeseensa ja **murskasi äitini toiveet juhlallisista ja arvokkaista hautajaisista** Siklaxin kirkossa, johon kokoontuisivat suremaan **suku täysilukuisena sekä liitetuttavat, politiikan ja hallinnon väkeä**, muutama äidinisän vanha lentäjäystävä ja kenties itse liikenneministerikin – eteläpohjalainen ja äitini hyvä ystävä. Äitini oli **mestarillinen hautajaisjärjestelyjen ohjaaja**; hänelle oli täydellisesti valjennut, ettei sellaisia seremonioita toimeenpanna vainajien vaan elävien tähden. **Hän oli jo salaa alkanut valmistella äidinisän maahanpanijaisia.** Nyt hän sai tyytyä toimitukseen kaikessa hiljaisuudessa ja vain aivan lähimpien läsnäollessa. ---

Äitini yritti sysätä tapahtumat seniiliyden tiliin. Olihan otto sentään 94 vuotta vanha, ja vaikkei hänessä ennen tuota viimeistä skandaalia ollut ilmennyt minkäänlaisia merkkejä sielunvoimien horjumisesta, **on tunnettu tosiasia, että demensiasairaudet voivat joskus edetä pelottavan nopeasti – muistakaapas miten kävi presidentti Kekkonen!**

”Vanhainkoti”-kehys

Hiukan kello kymmenen jälkeen tuona onnettomana lauantai-iltana hiljaisuus ja rauha vallitsi **vanhainkodin iäkkäässä talossa Hietasaarenkadun varrella: pitkät, hämärät käytävät, joihin lattiovaha ja Klorin olivat jättäneet happamen tuoksunsa**, olivat autiot, ja useimmat asukkaat olivat jo vetäytyneet yöpuulle. **Televisiohuoneessa** oli kuitenkin kokoontunut pikku joukko **pirteimpiä vanhuksia** sekä rouva Finne, joka oli tänä pyhänä **yöpäivystysvuorossa...**